

ZA VYŠŠÍ REALIZAČNÍ SCHOPNOST OZBROJENÝCH SIL

V poslední době probíhá v naší vojenské veřejnosti aktuální diskuse

- o struktuře ozbrojených sil,
- o jejich vnitřní proporcionalitě,
- o způsobu odstranění závažných, činnost armády brzdících rozporů mezi požadavky a možnostmi,
- o vztahu lidského činitele a techniky,
- o vztahu kádrové a válečné armády.

Vyskytují se i další názory na charakter ozbrojených sil a branného systému státu.

Tato aktivita vyplývá ze zvýšeného pocitu odpovědnosti příslušníků armády za její stav. Byla zvýrazněna podněty akčního programu ČSLA, ale i narůstajícími vnitřními rozpory, bez jejichž zásadního řešení nebudeme schopni pokračovat v dalším, vyváženém rozvoji.

Přitom kdo rozumně spojuje své úvahy především s vnitřní situací a ekonomickými možnostmi státu, nemůže si dělat iluze o tom, že by bylo možné v bližší i další etapě výstavby armády uvažovat s vyššími podíly z národního důchodu. Do doby obnovy rychlého trendu rozvoje národního důchodu nelze s takovými požadavky počítat. Jinak by to bylo na úkor životní úrovně. To je logické. Výrazné společenské úspory, které je třeba v nejbližší době ve státě realizovat, budou muset být brány především z nevýrobní sféry, bez snížení životního standardu. Na druhé straně však právě tyto „zpětné dotace“ musí umožnit řešení nejaktuálnějších a nejcitlivějších problémů sociální oblasti a disharmonického rozvoje naší společnosti.

Tyto skutečnosti — i když dnes nelze hovořit v absolutních ukazatelích, ale v obecně platných zásadách — musí proto najít výrazné své místo v oblasti snah po **nejefektivnější tvorbě struktury a funkce branného systému** a jeho rozhodující složky — ozbrojených sil. Znamená to tedy, že v současné etapě úvah musí nezbytně v popředí všech pohledů stát realizační schopnost obou těchto kategorií v možném ozbrojeném střetnutí.

Realizační schopnost ozbrojených sil bude proto muset být podmíněna **specificko našich podmínek**, obsahu a zvláštností prvních operací. Nelze tedy naše ozbrojené síly rozvíjet plně z pohledu obecných, širších požadavků soudobého vojenství, jehož náročnost by byla nad omezené možnosti nejen ekonomického, ale i lidského potenciálu našeho státu.

Zásadní a principiální orientace je tedy dána politickou orientací našeho státu a z toho vyplývajícími vojenskými vazbami.

V rozděleném světě a Evropě, za existence vojenskopolitických uskupení antagonních společenských systémů, není z hlediska státnosti jiná varianta řešení v našem exponovaném třídním a geografickém postavení, než jednoznačná orientace a respektování základních principů, úzce spojených s naší příslušností k Varšavské smlouvě.

Znamená to tedy, že vycházíme z **koaličního charakteru války**, ze závaznosti naší angažovanosti ve společných problémech států Varšavské smlouvy. Stejně tak musíme však počítat s plnou intenzitou vojenskopolitické akce při řešení našich zájmů.

Tyto úvahy musí proto vést k onomu vyváženému postavení našich ozbrojených sil jako adekvátní součástí celku, formovaných především tak, aby umožnily plnou souhrnnou realizaci vojenské síly Varšavské smlouvy.

Hodnotíme-li dosavadní vývoj naší armády jako poznamenaný určitými typickými rysy extenzity její výstavby, stojíme nyní v etapě hlubokého a rozsáhlého přehodnocení především přežívajících tendencí široce rozvinuté horizontální členitosti armádního organismu, předimenzovaného v řadě srovnatelných ukazatelů s jinými vojenskými strukturami našeho středoevropského prostoru.

Domnívám se, že řada příčin, kromě objektivních vnějších tlaků a požadavků, byla určována snahami o absolutní vnější širokou modernost a soudobost, řadou vnitřních neharmonicky koordinovaných lokálně odborných snah o prosazování vlastních linií, a to především uvnitř ozbrojených sil.

Tím se armáda stala sice na první pohled soudobou, ale tyto snahy vedly k rozměšňování těch sil, které především představují bezprostřednost v sebe-realizaci v ozbrojeném střetnutí. Jsem toho názoru, že pro naši specifiku především je nutné v plném rozsahu respektovat potřeby okamžité schopnosti kádrové armády přejít bez složitějších přechodových stupňů (jak velitelských, tak organizačních) k bojové činnosti a vyjádřit bezprostředně, to jest od samého začátku, maximální hodnotu většiny sil v plné bojové angažovanosti.

Také zvláštnosti geografické polohy ČSSR musí nalézt specifický odraz i ve výstavbě teritoriálních sil, které na únosné kádrové bázi musí být schopny nejen rychle se rozvinout do potřebných organizačních struktur, ale i postupně aktivně zasahovat a přispívat k zvyšování odolnosti a pevnosti teritoria.

Bude proto účelné, aby současné úvahy především prospěly ohodnocení, který ze systémů nejvíce odpovídá takovým požadavkům, stanovit míru jejich proporcí v souhlase s možným modelem odražení agrese nepřitele a vytvoření podmínek pro kontinuální rozvíjení operací na rozhodujících směrech.

Do popředí úvah vystupují tyto problémy:

- vztah kádrové a válečné armády;
- vnitřní struktura těchto armád a možné její změny s přechodem na válečnou;

- poměry mezi jednotlivými druhy vojsk v určitých organizačních stupních;
- naplněnost osob i technikou jednotlivých organizačních celků;
- teritoriální síly.

VZTAH KÁDROVÉ A VÁLEČNÉ ARMÁDY

Existující objektivní tendence a potřeby jednoznačně vyzdvihují směry posilování vzájemného poměru ve prospěch kádrové armády.

Kádrová armáda jediná je s to plně zvládnout a využít vysoce náročnou bojovou techniku, zejména některých speciálních, jako je raketové vojsko pozemní i protivzdušné, letectvo a štáby. Prakticky jen ona dosahuje, nebo může dosahovat, trvalé operační i bojové připravenosti, odpovídající současným požadavkům. Soudíme-li, že v našich podmínkách můžeme brát v úvahu jako možnou válku, zahájenou s určitým stupněm překvapení (ať již různého charakteru či potence), je armáda vystavena ke krajním mezím časového faktoru řádově okamžité reakci a následující akci — tj. takovému úsilí a charakteru činnosti, která umožní solidně paralyzovat nepřítele a přejít k aktivní činnosti s uplatněním vlastní iniciativy. Požadavky tohoto charakteru mohou reálně plnit jen kádrové síly s vysokou potenciální schopností plné realizace a manévrové schopnosti.

Proto prvořadým kritériem je nutné **stanovení těchto sil „prvního realizačního sledu“**, které musí mít rozhodující úlohu, musí být v proporcích úkolů a možností a stát se rozhodujícím činitelem vytváření sekundárních předpokladů k dalšímu rozvinutí ozbrojených sil.

Z toho vyplývá, že určité zbraňové systémy a některé organizační celky musí být výlučně kádrového charakteru, jejichž všestranná využitelnost bude muset být zajišťována optimalizací především zabezpečení a zvyšováním manévrovosti a odolnosti.

Žádný stát si však nemůže dovolit krýt potřeby války výlučně kádrovou armádou. Potřeba jejího rozvinutí na válečnou potenciální sílu je objektivní. Proporce rozvinutí však musí být úměrné nejen lidským a ekonomicko-technickým možnostem, ale být i logicky řešeným systémem odpovídajícím realitě rozvinutí v podmínkách raketového působení nepřítele na stát jako celek a respektující možnou prostorovou dynamiku první operace, která nevylučuje hlubší výkyvy v často nepevné, málo stabilizované frontě. Mobilizační principy proto musí brát tyto operační rysy plně v úvahu. Nerozhoduje tedy výlučně jen časový faktor v mobilizačním rozvinutí armády, ale nemenší význam v těchto podmínkách má i prostorové členění mobilizačního úsilí. Přes určitou lákavost přenést těžiště mobilizačního a kádrového rozvinutí do prostorů přibližujících se operačnímu použití, je zde i nezbytná kritická konfrontace těchto principů s realitou možného vývoje válečného střetnutí.

S tím souvisí i charakter závažnosti mobilizačního rozvinutí sil. Zdá se vhodné vzít v úvahu taková kritéria mobilizačního využití sil, jako je

- **nezbytná nutnost rozvinutých sil**, jejichž bojová hodnota musí být **zaručena** pro celkové nesnížení akceschopnosti válečné armády,
- možnost **zvýšení hodnoty** válečné armády využitím určitých rezerv a možností, jejichž uskutečnění však nebude mít **zásadní vliv** na možnost splnění rozhodujících úkolů.

Z těchto podmínek lze vyvodit, že v první skupině mobilizačně rozvíjených sil je nutné především maximálně respektovat faktor raketové jaderné odolnosti i ve variantě nejkritičtějšího stavu průběhu mobilizace, který zabezpečí spolehlivost použitelnosti ve stanovených lhůtách.

Pro druhou skupinu bude možné využít i bližšího prostoru pro mobilizační členění; bude možné jeho plné využití i v takových variantách, kdy k zahájení války by došlo po určitém období zvýšené přípravy státu. V případě narušení mobilizační činnosti nepřítelem nekompleťovanost těchto sil by neměla však výrazně snížit možnosti kádrových sil plnit bezprostředně své úkoly.

VNITŘNÍ STRUKTURA A MOŽNOSTI JEJÍ ZMĚNY S PŘECHODEM NA VÁLEČNOU

Chceme-li hovořit o specifických podmínkách naší armády a reálně je respektovat i v strukturální formě, musíme si především ujasnit, že akceschopnost jakéhokoli vnitřně složitějšího a dynamického vojenského organismu je dána jeho trvalou připraveností k plnění kritických úkolů i ve stressových situacích.

Znamená to, že vojenský zbraňový organismus musí být schopen okamžitě realizovat v celé své šířce a hloubce organizační vazby, které jediné budou-li společně a cílevědomě vnitřně koordinovaně řešeny, jsou schopny násobit kvalitu dílčího potenciálního působení.

Tedy jednoznačně hovoří pro takové vazby a strukturu, která na všech stupních členění dosahuje vnitřní stability **bez přechodových operací**.

Domnívám se, že to je jeden ze základních faktorů, který by měl plně odrážet naši specifiku. **Znamená to, výrazně oddělit funkční orgány řízení bojové činnosti vojsk od organismu koncepčně normotvorného a ekonomicko-legislativního.**

Taková dělba, zejména v nejvyšších orgánech vojenského velení, může pozitivně vést k zásadnímu rozdělení spektra činnosti, umožní i radikálně prověřit početní stavy nejvyšších řídicích prvků velení armády, ale především bude odpovídat všestranné realizační schopnosti bojové složky armády.

Principiální struktura naší armády by měla odpovídat ekonomicky zdůvodněným možnostem. Přitom pojem ekonomicky zdůvodněná struktura vidím jako pojem jeho realizační schopnosti, ekonomie sil a času při plnění úkolů. To má předmětné vazby především na počet stupňovitosti vertikálního členění armádního organismu i na horizontální naplněnost, dílčím stupněm operačního nebo taktického úkolu, vymezených celků.

Při kritickém přehodnocování současné struktury se domnívám, že je zde určité nadhodnocení, které není plně ve shodě s reálnými možnostmi.

Ve shodě s celkovou potenciální silou našich ozbrojených sil, působících ve svazku Varšavské smlouvy, jsou předimenzovány operační stupně velení, a to v pozemních silách, letectvu i PVOS. Ta skutečnost, že těchto prvků je nadbytek, nemá ještě vliv na celkovou úroveň akceschopnosti, spíše naopak. Rozumné a střízlivé posouzení může vést ke kritickému přehodnocení takovéto soustavy, k vyšší ekonomii procesu velení, k značnému posílení prvků přímo realizujících bojovou činnost. Zjednoduší se tím i součinnostní vztahy uzavřou se do nižších stupňů naplněných takovými silami a prostředky, které jsou potřebné a adekvátní danému operačnímu nebo taktickému stupni velení.

Strukturu takto členěných sil by bylo možné daleko jednodušeji rozvíjet na válečnou potřebu snížením mobilizační potřeby v celcích, vstupujících přímo do bojové činnosti.

POMĚR MEZI JEDNOTLIVÝMI DRUHY VOJSK

Za rozhodující, zásadní opatření formování ozbrojených sil pokládám promyšlené stanovení jejich **vnitřní proporcionality**, a to jak globální, tak i ve vnitřních, uzavřených organizačních strukturálních vazbách.

Ke stanovení těchto proporcí je určující politické (a to je zároveň premisou pro doktrínu) ujasnění si úlohy našich ozbrojených sil v koalici, opírající se o společné integrované síly Varšavské smlouvy.

Zde je nutné vidět rozumně **prioritní postavení polních vojsk a systému protivzdušné obrany státu** před ostatními složkami, a to jak v kádrové armádě, tak ve válečně rozvinutých silách.

Vezmeme-li v úvahu charakter činnosti naší armády v prvních operacích, zvláštnosti přífrontové činnosti pro stát jako celek, vystupují z požadavků proporcionality do popředí takové ukazatele jako je: schopnost pozemních sil využít raketového jaderného rozhodujícího úderu a srovnatelná, na matematických propočtech pravděpodobnosti odvozená hodnota systému PVOS, zabezpečující spolu s ostatními opatřeními na teritoriu přežití státu v jaderném úderu, převážně vedeném v bližším prostoru prostředky vzdušného napadení nepřítele.

Ve **vnitřní struktuře** druhů vojsk vidím potřebný jejich přeliv do nižších stupňů, zabezpečující relativní samostatnost akce, a to i v podmínkách širokého a účinného působení nepřítele na soustavu státu a ozbrojených sil.

Manévr na vyšších stupních musí být především vyjádřený raketovými jadernými údery a manévrem kompletních bojeschopných takticko-operačních prvků sestavy.

Organizační členění vyžaduje i **zekonomičtění týlové soustavy jako celku** s odstraněním mnohastupňovitosti operačního týlu a posílením přímého direktivního řízení oblasti materiálního, technického a zdravotnického zabezpečení ve prospěch rychlého obnovování a zachování bojeschopnosti svazků.

Svazek se stává v současné etapě nejvýraznějším nositelem boje. Jeho úderná síla, manévrová způsobilost i schopnost všestranného bojového použití a odolnost jsou jedním z rozhodujících kritérií. Svazek je stavebnicovým kamenem organizační struktury, ale i měřítkem možnosti plnění bojových úkolů. V jeho prospěch především musí jít všestranné kádrové, technické i materiální posílení. Je třeba jej postavit jako vnitřně uzavřený, samostatný prvek, stojící na rozhraní taktických a operačních možností.

V našich podmínkách přitom výrazně vystupuje požadavek jeho formování v **typový svazek**, odpovídající zvláštnostem charakteru válčiště, výrazněji nasycený tankovou technikou ke zvýšení jeho palebné hodnoty, schopnosti manévru a odolnosti.

V **letectvu**, chceme-li u něho, jako u druhu vojska s nejvyššími ekonomickými i lidskými požadavky, dosáhnout odpovídající realizační schopnost, musíme především řešit podstatné zvýšení jeho odolnosti, schopnosti bezprostředně plnit v neomezeném rozsahu všechny charakteristické úkoly, výrazně zvýšit jeho mírový rozptyl, relativní nezávislost bojové činnosti, zvyšovat jeho technické parametry, které musí najít uplatnění především v palebné hodnotě

a taktickém doletu, dořešit účinně všestranné pozemní zabezpečení. Nedořešení těchto otázek spolu s omezenými možnostmi účinného boje s nepřátelskou PVO dnes výrazně zmenšuje jeho použitelnost a nesrovnatelně snižuje jeho životnost v operacích.

Bez vyřešení těchto problémů v organizační a materiální výstavbě, stává se letectvo neúměrně drahým prostředkem, jehož rentabilita v operaci by byla značně pochybná.

NAPLNĚNOST VOJSK OSOBAMI A TECHNIKOU

Jednou ze závažných disproporcí, zásadně ovlivňující nejen celkový stav bojové pohotovosti vojsk, ale především možnosti a systém výcviku, je jejich **relativní nenaplněnost**.

I když v poslední době byla přijata řada opatření, ani relativní nenaplnění „plných“ svazků neumožňuje zcela uplatnit mírový pravidelný výcvikový rytmus.

Dřívější převážně individuální bojová činnost, rovnající se v boji prostému podílu bojovníků na něm, stává se dnes **syntetizující skladbou koordinované činnosti pracovních týmů**, jednotlivých bojových komplexů, zařízení a zbraňových systémů, kde zákonitým projevem je vzájemná vazba a relativní závislost jedněch na druhých. Plná jejich bojová hodnota se realizuje jen v jejich vzájemné přímé podmíněnosti jedněch na druhých.

V praxi by to přirozeně mělo najít i odraz v metodách a formách výcviku.

Chceme-li proto dosáhnout plné bojové připravenosti, potvrzuje se jako nezbytný předpoklad **nutnost srovnatelného modelu výcvikového cyklu s respektováním požadavků na formu a způsoby použití vojsk v boji**. Dosavadní snahy uplatnit tyto formy byly jen pokusy, které nemohly v podstatě vést k plnému využití všech optimálních parametrů techniky v souhře s lidským činitelem. Proto bude nezbytné k tomuto opodstatněnému směru přihlídnout a v tvorbě organizační struktury jej plně realizovat.

To potvrzuje i ta skutečnost, že schopnost vést bojovou činnost u všech zmobilizovaných sil je absolutně nesrovnatelná s kádrovými vojsky, a to i tehdy, jestliže individuální připravenost jednotlivců snese kritické měřítko.

V současné době vystupuje do popředí přehodnocení té etapy výcviku, kterou lze charakterizovat jako **„minimum individuálního bojovníka-specialisty“**. Dosavadní organizační splnutí této etapy s výcvikem bojových útvarů vytvoří disharmonický celek, který má nežádoucí zpětné vazby a vážně narušuje plynulost a rytmus etapové přípravy. Je nutné proto podporovat ty reálné snahy o jeho oddělení ve výcvikových celcích, organizačně nezávislých na bojových prvcích, které svou úrovní přípravy pak jsou schopny vytvořit předpoklady pro přechod k sladěným formám výcviku bojových kolektivů ve větší intenzitě.

Tyto úvahy vedou i k zamyšlení nad tak zvaným narůstajícím **množstvím „umrtvené techniky“** v armádě, která nejenže je výrazným finančním zatížením, ale současně je značným konzumentem nezbytné lidské práce. Při nízké úrovni technologických postupů trvale narůstá lidská práce, jejíž účinnost pro bojový efekt je minimální a svým způsobem v souhrnu i demoralizujícím prvkem. Bude proto jedním z vážných rozhodnutí stanovit nezbytné množství umrtvené techniky a materiálu, nutného pro válečnou armádu.

TERITORIÁLNÍ SÍLY

Obdobně jako existují přirozené tendence posilování kádrových sil v polní armádě, nový rozsah úkolů kladených na teritorium vyžaduje adekvátní vytváření předpokladů pro funkci teritoriálních sil.

V celém teritoriálním systému musí být výrazně respektováno nové státoprávní uspořádání ČSSR a dosaženo těsné organizační kontinuity s územním členěním v celku.

Fungující a odolný teritoriální systém dnes více než kdykoli dříve, a to je především dáno kvalitativní změnou v charakteru války, je účinným předpokladem ucelené harmonické funkce branného systému v celku.

Teritoriální síly musí zabezpečovat principiálně dvě vedle sebe souběžně fungující oblasti;

— oblast polních vojsk — a vytvářet ve vztahu k nim systém zabezpečující „volné ruce a pevný týl“

— oblast teritoria státu — která musí být nosnou složkou, o kterou se opírá celý systém zabezpečující přežití a válečnou funkci státu.

Proto požadavky na časově eskalovanou funkčnost teritoriálního vojenského systému nezbytně vyžadují vytvářet již v míru rozumný kádrový skelet teritoriálních prvků, zabezpečující jeho postupnou funkčnost složitých součinnostních přeměn, s prakticky rozpracovaným a připraveným rozsahem jejich vlastní činnosti.

V této úvaze jsem vyjádřil některé myšlenky, jejichž posouzení a kritické přehodnocení může snad přispět i těm, kteří k rozhodování o těchto vážných otázkách připravují potřebné analýzy a úvahy. Snad některé z nich mohou být podnětem při jejich závěrečné realizaci.